

پژوهش‌های حقوقی

علمی - ترویجی

شماره ۲۸

هزار و سیصد و نود و چهار - نیمسال دوم

- استقلال یا عدم استقلال مسجد: تحلیلی بر طرح «حمایت از مدیریت، احداث، تجهیز و نوسازی مساجد و نمازخانه‌های کشور»
بابک درویشی - کیوان صداقتی
۵
- بومی‌ها و جوامع محلی در حقوق بین‌الملل حفاظت از جانوران وحشی
ژانت الیزابت بلیک - فاطمه رضائی‌پور
۱۷
- تحلیل تطبیقی مسؤلیت مدنی مراقب نسبت به اعمال اشخاص نیازمند مراقبت در حقوق ایران و انگلیس
علیرضا یزدانیان - الناز قدسی
۶۵
- مشروعیت عفو در حقوق بین‌الملل
مهین سبحانی
۸۵
- جرایم بین‌المللی ارتكابی داعش در پرتو عدالت کیفری
آرمین طلعت
۱۰۷
- معاهدات در گذر زمان در رویه قضایی: ارزیابی رأی دیوان بین‌المللی دادگستری در پرونده اختلاف بین کاستاریکا و نیکاراگوئه
فرزانه سیف‌زاده
۱۳۳
- معیارهای تحدید حقوق و آزادی‌های بشر
یلدا خسروی
۱۷۱
- نقش اتحادیه ملل امریکای جنوبی در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای
علیرضا رنجبر
۱۹۹
- نام و علامت تجاری؛ فرایند ثبت و حقوق ناشی از آن
عیسی رجیبی
۲۲۱
- جایگاه ممتاز بزه‌دیده در دادرسی کیفری اسپانیا
محمدعلی مهدوی ثابت - احسان عباس‌زاده امیرآبادی
۲۴۳

http://jlr.sdil.ac.ir/article_32045.html

نقش اتحادیه ملل امریکای جنوبی در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای

علیرضا رنجبر*

چکیده:

فصل هشتم منشور ملل متحد که منحصرأ به قراردادهای منطقه‌ای اختصاص دارد عاملی اساسی در تقویت و گسترش نقش سازمان‌های منطقه‌ای به ویژه در بُعد حفظ صلح و امنیت بین‌المللی پس از تأسیس سازمان ملل متحد به حساب می‌آید، به گونه‌ای که یکی از اصول ثابت و مشترک اغلب این سازمان‌ها، آن گونه که در بند ۱ ماده ۱ منشور ذکر شده است، کمک به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی است که با حفظ صلح و امنیت منطقه‌ای پیوندی ناگسستنی دارد. با توجه به ظرفیت‌های موجود در سازمان‌های منطقه‌ای برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای که در بند ۳ ماده ۵۲ منشور و قطعنامه‌های مختلف شورای امنیت مورد تأکید قرار گرفته است، بررسی نقش یکی از آخرین نهادهای منطقه‌ای در امریکای لاتین - اتحادیه ملل امریکای جنوبی - حاکی از جایگاه تأثیرگذار آن سازمان در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای است. سازمان مذکور با پررنگ کردن اقدامات موجد اعتماد و امنیت، به جای اتخاذ یک رویکرد مداخله‌جویانه و به کارگیری اقدامات قهری، در پی تقویت جایگاه صلح در مفهوم مثبت آن است.

کلیدواژه‌ها:

سازمان‌های منطقه‌ای، حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای، قراردادهای و نهادهای منطقه‌ای، فصل هشتم منشور ملل متحد، اتحادیه ملل امریکای جنوبی، اونا سور.

مجله پژوهش‌های حقوقی (علمی) - ترویجی، شماره ۲۸، زمستان دوم ۱۳۹۴
صفحه ۱۹۹-۲۲۰، تاریخ وصول: ۱۳۹۲/۰۲/۲۵، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۰۶/۰۷

* دانش‌آموخته کارشناسی‌ارشد حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.
Email: alirezaranjbar@ymail.com

مقدمه

حفظ صلح و امنیت بین‌المللی مهم‌ترین هدف تأسیس سازمان ملل متحد است که در بند ۱ ماده ۱ منشور ملل متحد به صراحت انعکاس یافته و سایر اهداف منشور نیز حول محور آن و در راستای تأمین صلح و امنیت بین‌المللی می‌چرخند.^۱ اهمیت توجه به این مقوله تا آنجاست که علاوه بر شورای امنیت که مسؤلیت اولیه و اصلی حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را بر عهده دارد،^۲ اجرای این وظیفه خطیر از طریق سازوکارهای منطقه‌ای در قالب فصل هشتم منشور ملل متحد و با رعایت شرایطی خاص نیز جایز شمرده شده است.^۳ و بر همین اساس تاکنون سازمان‌های منطقه‌ای^۴ مختلفی از جمله «سازمان کشورهای امریکایی»،^۵ «اتحادیه اروپایی»^۶ و «اتحادیه آفریقایی»^۷ تأسیس شده‌اند تا علاوه بر سایر مسؤلیت‌هایی که به آنها سپرده شده است، به حفظ و ارتقای صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای به عنوان هدف اصلی خود، کمک کنند. به عبارت دیگر این سازمان‌ها را می‌توان آن چنان که در ماده ۵۶ منشور^۸ نیز مورد توجه قرار گرفته است، نماد مشارکت دولت‌ها با یکدیگر قلمداد کرد: «قطع نظر از اختلافاتی که در نظام‌های سیاسی، اجتماعی یا اقتصادی خود دارند. این مشارکت در عرصه‌های مختلف روابط بین‌الملل باید وجود داشته باشد. هدف آن، حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و ارتقای ثبات و پیشرفت اقتصادی، رفاه کلی ملت‌ها و مشارکت بین‌المللی فارغ از تبعیض مبتنی بر اختلافات است».^۹

۱. حصول همکاری‌های بین‌المللی مورد اشاره در بند ۳ ماده ۱ منشور ابزاری هستند در راستای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی که در قالب‌های اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی یا بشردوستانه نمایان می‌گردند و به عبارت دیگر غایت آنها حفظ صلح و امنیت بین‌المللی است. این مهم به روشنی در اسناد مؤسس آژانس‌های تخصصی و سازمان‌های وابسته به ملل متحد نمایان می‌شود. برای مثال مقدمه اساسنامه یونسکو اشعار می‌دارد: «از آنجایی که جنگ‌ها در اذهان مردم به وجود می‌آیند، دفاع از صلح نیز باید در ذهن مردم بنا گردد...».

۲. بند ۱ ماده ۲۴ منشور ملل متحد.

۳. قبلی، مواد ۵۲-۵۴.

۴. فصل هشتم منشور با عنوان «قراردادهای منطقه‌ای»، از «سازمان‌های منطقه‌ای» (regional organization) سختی به میان نیاورده، بلکه از سازوکارها (arrangements) و مؤسسات (agencies) منطقه‌ای نام می‌برد. بدیهی است فارغ از تفاوت‌هایی که بعضی از حقوقدانان برای این دو واژه قائل شده‌اند، تبلور فیزیکی این دو مفهوم به شکلی سازمان یافته و تأثیرگذار در قالب سازمان‌های منطقه‌ای تحقق می‌یابد. به عبارت بهتر با تدقیق در مفاد فصل هشتم منشور در کل، این استنباط حاصل می‌شود که آنچه مدنظر تدوین‌کنندگان منشور در بیان این مفاهیم بوده است، ساختاری هدفمند و منسجم است که مفهوم سازمان (= سازمان یافتگی) را در بُعد منطقه‌ای به ذهن متبادر می‌سازد.

5. Organization of American States (OAS)

6. European Union (EU)

7. African Union (AU)

۸. در ماده ۵۶ منشور اعضای سازمان ملل خود را متعهد دانسته‌اند که برای دستیابی به اهداف مقرر در ماده ۵۵ منشور، اقدامات [...] جمعی مناسب را در مشارکت با سازمان به عمل آورند.

۹. باربارا فن تیگرشتروم، امنیت انسانی و حقوق بین‌الملل، ترجمه اردشیر امیرارجمند و حمید قنبری (تهران: مجد، ۱۳۸۹)، ۱۰۳.

«اتحادیه ملل امریکای جنوبی»^۱ که به اختصار «اوناسور» نامیده می‌شود یکی از آخرین نهادهای منطقه‌ای مشمول فصل هشتم منشور ملل متحد به حساب می‌آید که به دلیل موقعیت خاص بخش جنوبی نیمکره غربی می‌تواند علاوه بر سایر وظایفی که بر عهده دارد، نقشی پررنگ در حفظ صلح و امنیت منطقه‌ای و به تبع آن بین‌المللی ایفا نماید.^۲ وجود تنش و درگیری میان کشورهای امریکای لاتین و حضور حکومت‌های دیکتاتوری در این منطقه و همچنین نرخ بالای قتل، فعالیت گسترده باندهای خلافکار، فعالیت شبکه‌های جنایی فراملی و فرهنگ بی‌کیفری برای نقض حقوق بشر که هنوز در کشورهایی از امریکای مرکزی مانند السالوادور، گواتمالا و هندوراس قابل مشاهده است^۳ از یک سو و همکاری کشورهای چون برزیل و آرژانتین با سازمان ملل متحد در عملیات حفظ صلح و عضویت متناوب این دو کشور در شورای امنیت به عنوان اعضای غیردائم^۴ از سوی دیگر،^۵ نقش

1. Unión de Naciones Suramericanas (UNASUR)

سنگ بنای اتحادیه ملل امریکای جنوبی پس از رایزنی‌های اولیه اعضای پیمان مرکوسور و جامعه آند، در سال ۲۰۰۴ و به دنبال صدور «اعلامیه کاسکو» (Cusco Declaration) پایه‌گذاری شد که به موجب این اعلامیه رؤسای جمهور امریکای جنوبی با الهام از قهرمانان بزرگ قاره خود که در طول سال‌های متمادی در پی از میان برداشتن مرزهای میان خود و اتحاد منطقه بودند، قصد مشترک خود مبنی بر تأسیس «انجمن ملل امریکای جنوبی» (Community of Nations) را اعلام کردند، هر چند در سال ۲۰۰۸، با تصویب سند مؤسس سازمان، نام آن به اتحادیه ملل امریکای جنوبی تغییر پیدا کرد. با لازم الاجرا شدن سند مؤسس در سال ۲۰۱۱، اتحادیه قانوناً موجودیت حقوقی پیدا کرد و رسماً فعالیت خود را آغاز نمود. اعضای مؤسس سازمان، ۱۲ کشور امریکای جنوبی هستند (آرژانتین، اروگوئه، اکوادور، برزیل، بولیوی، پاراگوئه، پرو، سورینامی، شیلی، کلمبیا، گویان و ونزوئلا) که برای اولین بار در قالب یک سازمان منطقه‌ای در امریکای لاتین گرد هم آمده‌اند. هدف از تأسیس اتحادیه، حفظ و گسترش دستاوردهای سازمان‌های منطقه‌ای پیشین بخصوص جامعه آند و پیمان مرکوسور و ارتقای وضعیت کشورهای عضو در ابعاد اقتصادی، سیاسی، امنیتی، فرهنگی و اجتماعی است. با وجود اینکه ساختار اتحادیه با الگوبرداری از اتحادیه اروپایی شکل گرفته، لیکن از یک سو وجود ابداعات و نوآوری‌هایی از سوی اعضای مؤسس اتحادیه که در سند مؤسس آن بازتاب یافته و از سوی دیگر وجود اشتراکات تاریخی، فرهنگی و تاحدودی سیاسی در میان کشورهای عضو منتهی به تأسیس یک سازمان منطقه‌ای با خصوصیات منحصر به فرد شده است که موفقیت آن دور از انتظار نیست. برای کسب اطلاعات بیشتر در خصوص اتحادیه ملل امریکای جنوبی، نک: علیرضا رنجبر، «تحلیل حقوقی اتحادیه ملل امریکای جنوبی» (پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشکده حقوق دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، ۱۳۹۱).

۲. در ابتدای این نوشتار باید این نکته مورد توجه قرار گیرد که به دلیل مدت زمان کوتاهی که از تأسیس اتحادیه ملل امریکای جنوبی می‌گذرد، رویه عملی پررنگی همانند آنچه که در ارتباط با اتحادیه اروپایی، اتحادیه آفریقایی و حتی آ.سه. آن و تأثیر فعالیت‌های این سازمان‌ها بر حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای وجود دارد، در خصوص اتحادیه ملل امریکای جنوبی موجود نیست که امری منطقی است و جز آن نمی‌توان انتظار داشت، از این رو در این نوشتار در پی آن هستیم تا با توجه به اوضاع و احوال امریکای لاتین در چارچوب اسناد و ارکان مرتبط با اتحادیه که می‌توانند بر صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای تأثیرگذار باشند و همچنین با در نظر گرفتن اقدامات مثبتی که تاکنون در زمینه یاد شده از طرف اتحادیه صورت پذیرفته است به ترسیم نقش بالقوه این سازمان منطقه‌ای در زمینه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای، بپردازیم.

3. Xenia Avezov, "The New Geopolitics of Peace Operations: A Dialogue with Emerging Powers, South America Regional Dialogue", SIPRI Workshop Report, Brasília, November (2012), 6-7.

4. <http://www.un.org/en/sc/members/elected.shtml> (last visited: April 6, 2013)

۵. به موجب قسمت دوم بند ۱ ماده ۲۳ منشور ملل متحد ده عضو غیردائم شورای امنیت با توجه به شرکت اعضای سازمان

اتحادیه را در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای پُر رنگ‌تر می‌کند، بخصوص با علم به اینکه یکی از اصول اتحادیه توجه به «... تقویت مبارزه علیه فساد، مشکل جهانی مواد مخدر، قاچاق انسان، قاچاق سلاح‌های کوچک و سبک، تروریسم، جرم و جنایات سازمان یافته فراملی و تهدیدات دیگر و همچنین خلع سلاح، منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای و سلاح‌های کشتار جمعی و از بین بردن مین‌های زمینی»^۱ است که جملگی در راستای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای هستند. تأسیس «شورای دفاعی امریکای جنوبی»^۲ به منظور «مشورت، همکاری و هماهنگی در موضوع‌های نظامی»^۳ و توجه به موضوع صلح و امنیت بین‌المللی در اساسنامه^۴ شورا^۴ دلیل دیگری است که نشان از عزم این سازمان منطقه‌ای در زمینه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای دارد.

با توجه به مفاد منشور ملل متحد که لزوم سازگاری فعالیت‌های قراردادهای و مؤسسات منطقه‌ای را با مقاصد و اصول ملل متحد پیش‌بینی کرده است^۵ و با توجه به اینکه فصل هشتم منشور ملل متحد به زعم بعضی از نویسندگان منتهی به این مهم شد که سازمان‌های منطقه‌ای از تابع حقوق بین‌الملل بودن به موضوع حقوق بین‌الملل تبدیل شوند^۶ و به عبارت بهتر از حاشیه حقوق بین‌الملل به متن حقوق بین‌الملل وارد گردند، در این نوشتار نقش اتحادیه ملل امریکای جنوبی در راستای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی (وظیفه فرعی) و منطقه‌ای (وظیفه اصلی) را در دو سطح بین‌المللی (تابع بودن)^۷ و منطقه‌ای (موضوع بودن)^۸ مورد بررسی قرار خواهیم داد.^۹

در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و سایر اهداف سازمان در درجه اول انتخاب می‌شوند. از این رو انتخاب متناوب کشورهای آرژانتین و برزیل به عنوان اعضای غیردائم شورای امنیت از منطقه امریکای لاتین، نشان‌دهنده فعالیت‌های پُر رنگ این دو کشور برای تحقق شروط مندرج در ماده ۲۳ است.

1. UNASUR constitute treaty, 2008, art. 3, 17.

2. Conselho Sul-Americano de Defesa (CSD).

3. Statute of UNASUR South American Defense Council, 2008, art. 1.

4. Ibid., art. 3 (paras. 3, 5, 6), art. 4 (1).

۵. بند ۱ ماده ۵۲ منشور ملل متحد.

6. Björn Hettne and Fredrik Soderbaum, "The UN and Regional Organizations in Global Security: Competing or Complementary Logics?", *Global Governance* (2006), no. 12, 227.

7. Object

8. Subject

۹. پیش از شروع مباحث مورد اشاره باید به این نکته مهم توجه کرد که پطروس گالی دبیرکل پیشین ملل متحد در گزارش معروف خود در سال ۱۹۹۲ که به «دستور کاری برای صلح» معروف گردید معتقد بودند سازمان‌های منطقه‌ای به شرط پیروی از اهداف و اصول منشور ملل متحد و تبعیت از شورای امنیت به عنوان مسؤؤل اولیه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی، در اجرای وظایفی که به موجب گزارش مذکور و فصل هشت منشور بر عهده دارند، می‌توانند سازمان ملل متحد را یاری دهند. از آن زمان تاکنون در خصوص واگذاری وظیفه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای به سازمان‌های منطقه‌ای شاهد بحث‌ها و گفتگوهای متعددی میان حقوقدانان بوده‌ایم؛ اما آنچه که مشخص است در دهه‌های اخیر ظرفیت سازمان‌های منطقه‌ای در این زمینه افزایش پیدا کرده و در این حوزه شاهد یک تحول تدریجی بوده‌ایم. برای اطلاعات

۱. حفظ صلح و امنیت در سطح بین‌المللی

به طور کلی فعالیت‌های سازمان‌های منطقه‌ای از جمله اتحادیه ملل امریکای جنوبی به منظور حفظ صلح و امنیت بین‌المللی تابع اصول مندرج در منشور ملل متحد است^۱ اگرچه این سازمان‌ها علی‌الاصول عضو سازمان ملل متحد نیستند^۲ و همانند دولت‌ها تعهدی به رعایت مفاد منشور ملل متحد ندارند؛^۳ لیکن «عام‌الشمول بودن»^۴ و «لازم‌الاجرا بودن»^۵ مفاد منشور به عنوان یک شبه قانون اساسی بین‌المللی منجر به تبعیت سازمان‌های منطقه‌ای از اصول مندرج در منشور می‌گردد، ضمن آنکه «شورای امنیت تاکنون چندین بار به طور مستقیم سازمان‌های منطقه‌ای را به منظور حفظ صلح و امنیت بین‌المللی مورد خطاب قرار داده است که قطعنامه‌های ۱۵۹۳ (۲۰۰۵) و ۱۹۷۷ (۲۰۱۱) در این زمره قرار می‌گیرند»^۶. همان‌طور که گفته شد حفظ صلح و امنیت در سطح بین‌المللی از طرف سازمان‌های منطقه‌ای اصولاً در قالب همکاری با سازمان ملل متحد تبلور می‌یابد، هر چند، همکاری با سایر سازمان‌های منطقه‌ای که به شکل همکاری فرامنطقه‌ای نمود پیدا می‌کند، فرض بعید به حساب نمی‌آید. ذکر این نکته ضروری است که همکاری با سایر سازمان‌های منطقه‌ای نیز باید در چارچوب مفاد منشور ملل متحد و تحت کنترل شورای امنیت تحقق یابد.^۷ از این‌رو فعالیت‌های اتحادیه را در سطح بین‌المللی می‌توان در دو سطح همکاری با سازمان ملل متحد و همکاری با سایر سازمان‌های منطقه‌ای مورد مطالعه قرار داد که منجر به همکاری بین‌المللی می‌شود.

۱-۱. همکاری اتحادیه با سازمان ملل متحد

سازمان ملل متحد در راستای تحقق وظیفه اصلی خود که حفظ صلح و امنیت بین‌المللی

بیشتر نک: فاطمه کیهانلو، «مداخله بشردوستانه و سازمان‌های منطقه‌ای مشمول فصل هشت منشور»، سالنامه ایرانی حقوق بین‌الملل و حقوق تطبیقی، اول (۱۳۸۴)، ۳۱۷-۳۳۹.

۱. بند ۱ ماده ۵۲ منشور ملل متحد.

۲. باید اشاره کرد که سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای می‌توانند پس از موافقت مجمع عمومی ملل متحد تنها به عنوان عضو ناظر در جلسات مجمع شرکت نمایند. در تاریخ ۱۳ ژانویه ۲۰۱۲ مجمع عمومی در راستای ترویج همکاری میان ملل متحد و اتحادیه ملل امریکای جنوبی و به موجب قطعنامه A/RES/۶۶/۱۰۹ حضور نماینده یا نمایندگان اتحادیه در مجمع عمومی را به عنوان عضو ناظر مورد پذیرش قرار داد.

3. Alain Pellet, "Union Européenne et Droit International", *En l'honneur de Patrick Daillier*, Paris, CEDIN (2012), 433.

4. Erga Omnes

5. Jus Cogens

6. Ibid., note (de bas de page), le n 9.

۷. بند ۱ ماده ۵۳ منشور ملل متحد.

است از طریق مجمع عمومی به طور عام و از طریق شورای امنیت به طور خاص، قطعنامه‌هایی را صادر کرده است که بعضی از این قطعنامه‌ها منحصراً در چارچوب همکاری با سازمان‌های منطقه‌ای در زمینه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی هستند. بنابراین دو رکن اخیر با صدور قطعنامه‌های خود نقشی اساسی در تدوین و توسعه نقش سازمان‌های منطقه‌ای در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی داشته و دارند و خواهند داشت.^۱

مجمع عمومی به لحاظ گسترده بودن حوزه وظایف و وجود نمایندگانی با حق رأی برابر از تمام کشورهای عضو، دارای قدرتی انکارناپذیر در بازتاب افکار غالب جامعه جهانی است که این مهم از طریق اعلامیه‌ها و قطعنامه‌های مجمع صورت می‌پذیرد که جنبه توصیه‌ای دارند^۲ و بعضاً به شکل‌گیری یک عرف بین‌المللی منتهی می‌شود. مجمع عمومی سازمان ملل بارها و از طریق صدور قطعنامه‌های مختلف^۳ به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر لزوم همکاری‌های میان ملل متحد و سازمان‌های منطقه‌ای در موضوع‌های مختلف از جمله حفظ صلح و امنیت بین‌المللی تأکید کرده است. همچنین دبیرکل سابق ملل متحد - کوفی عنان - در گزارش سال ۲۰۰۴ خود با موضوع «همکاری میان ملل متحد و سازمان‌های منطقه‌ای و سایر سازمان‌ها»^۴ که به درخواست مجمع عمومی تهیه شده بود بر افزایش ارتباط و شناسایی زمینه‌های همکاری فیما بین ملل متحد و سازمان‌های منطقه‌ای تأکید کرده و در جای دیگری با اشاره به این موضوع که «در طول دهه گذشته، رشد چشمگیری در حوزه همکاری میان سازمان‌های منطقه‌ای و ملل متحد در حمایت از کشورهای درگیر جنگ رخ داده است»^۵ به نقش این سازمان‌ها در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی اشاره داشته است. از سوی دیگر با توجه به اینکه در خصوص تصمیم‌گیری‌های مهمی که در مجمع عمومی صورت می‌گیرد به رأی اکثریت دو - سوم از اعضای حاضر و رأی‌دهنده احتیاج است،^۶ بلوک‌بندی کشورهایایی که به دنبال منافع مشترک هستند اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد. بنابراین کشورهای عضو اتحادیه با اتخاذ یک موضع مشترک می‌توانند در تصمیم‌گیری‌های

۱. برای مطالعه بیشتر در خصوص نقش مجمع عمومی در تدوین و توسعه حقوق بین‌الملل نک: مجموعه مقالات همایش نقش مجمع عمومی سازمان ملل متحد در تدوین و توسعه تدریجی حقوق بین‌الملل (تهران: انجمن ایرانی مطالعات سازمان ملل متحد، ۱۳۹۱).

۲. ماده ۱۰ منشور ملل متحد.

3. International cooperation in the peaceful uses of outer space, A/RES/66/71; Sustainable tourism and sustainable development in Central America, A/RES/66/196; Improving global road safety, A/RES/66/260.

4. UN documents, Report of the Secretary-General, Cooperation between the United Nations and regional and other organizations, A/59/303, 2004.

5. <http://www.un.org/apps/news/printnewsAr.asp?nid=16263> (October 17, 2005 / last visited: April 8, 2013)

۶. بند ۲ ماده ۱۸ منشور ملل متحد.

مجمع عمومی تأثیرگذار باشند و قدرت چانه‌زنی خود در جامعه بین‌الملل را افزایش دهند، همچنان که در مقیاسی کوچک‌تر و در قضیه جزایر فالکلند - مارویناس^۱ کشورهای عضو اتحادیه در قالب جلسه «شورای سران کشوری و دولتی»^۲ ضمن حمایت قاطع خود از آرژانتین، خواهان مذاکره آرژانتین و انگلیس در خصوص این جزایر شدند^۳ که مطمئناً اتخاذ چنین اقداماتی منتهی به گسترش استفاده از روش‌های مسالمت‌آمیز حل اختلافات و به کارگیری دیپلماسی پیشگیرانه در سطح بین‌المللی می‌گردد و از تکرار حوادث مشابهی چون جنگ فالکلند در ۱۹۸۲^۴ جلوگیری می‌کند که میان آرژانتین و انگلیس رخ داد.

وظیفه اولیه و اصلی شورای امنیت نیز حفظ صلح و امنیت بین‌المللی در چارچوب مفاد منشور است^۵ که بر اساس این وظیفه تاکنون چندین قطعنامه را در راستای همکاری‌های فیما بین سازمان‌های منطقه‌ای و ملل متحد، صادر کرده است که از این میان می‌توان به قطعنامه‌های شماره ۱۶۳۱ (۲۰۰۵)^۶ و ۲۰۳۳ (۲۰۱۲)^۷ اشاره کرد. با توجه به ظرفیت‌های بالقوه موجود در سازمان‌های منطقه‌ای، شورای امنیت نیز همانند مجمع عمومی بارها بر همکاری نزدیک ملل متحد و سازمان‌های منطقه‌ای در قطعنامه‌های مختلف خود تأکید کرده و با توجه به وظیفه اصلی و اولیه خود، آن دسته از جلسات شورا را که تاکنون با محوریت سازمان‌های منطقه‌ای برگزار شد و در بعضی موارد با صدور قطعنامه همراه بوده است، اکثراً پیرامون حفظ صلح و امنیت بین‌المللی، جلوگیری از مخاصمات مسلحانه و حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات بوده است.

شورا با پذیرش قطعنامه ۱۶۳۱ که با رأی مثبت تمام کشورهای عضو به تصویب رسید، از سازمان‌های منطقه‌ای و فرومنطقه‌ای که دارای ظرفیت جلوگیری از مخاصمات، یا حفظ صلح در چارچوب «سیستم ترتیبات آماده به خدمت ملل متحد»^۸ هستند، به منظور همکاری

1. Malvinas/Falkland Islands

2. The Council of Heads of State and Government

3. UN documents, General assembly resolution, Letter dated 6 May 2010 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Argentina to the United Nations addressed to the Secretary-General, A/64/781, 2010.

4. Falklands war, 1982.

۵. بندهای ۱ و ۲ ماده ۲۴ منشور ملل متحد.

6. UN Documents, Security Council resolution 1631 on cooperation between the UN and regional and subregional organizations in maintaining international peace and security, S/RES/1631, 2005.

7. UN Documents, Security Council resolution 2033 on enhancing the relationship between the United Nations and regional and subregional organizations, in particular the African Union, S/RES/2033, 2012.

8. UN Standby Arrangements System (UNSAS)

سیستم ترتیبات آماده به خدمت ملل متحد که به منظور تحقق ماده ۴۳ منشور ملل متحد ایجاد شده، سیستمی است که مبتنی بر تعهد مشروط نیروهای نظامی کشورهای عضو ملل متحد در اختصاص منابع انسانی به سازمان ملل متحد در زمان‌هایی

بیشتر با ملل متحد دعوت نمود. این قطعنامه بر اهمیت توسعه توانایی‌های سازمان‌های منطقه‌ای و فرومنطقه‌ای در توسعه سریع نقش نیروهای حافظ صلح در حمایت از عملیات حفظ صلح، تأکید دارد، ضمن اینکه در این قطعنامه، شورای امنیت از مشارکت رو به افزایش سازمان‌های منطقه‌ای و فرومنطقه‌ای در مبارزه با تروریسم تقدیر شد. البته باید گفت که تاکنون سازمان‌های منطقه‌ای مختلفی به منظور ترویج و حفظ صلح و امنیت بین‌المللی با ملل متحد از طُرُق مختلف همکاری کرده‌اند که از آن جمله می‌توان به سازمان کشورهای امریکایی و اتحادیه آفریقا اشاره کرد که مسلماً اتحادیه ملل امریکای جنوبی نیز به جمع این سازمان‌ها خواهد پیوست.

از سوی دیگر شورای امنیت می‌تواند در راستای هدف اصلی و اولیه خود - حفظ صلح و امنیت بین‌المللی - از اتحادیه ملل امریکای جنوبی و رکن نظامی آن - شورای دفاعی امریکای جنوبی - در چارچوب بند ۱ ماده ۵۳ منشور ملل متحد برای عملیات اجرایی تحت اختیار خود استفاده نماید. اگرچه ماده ۵۳ ذیل بخش هشتم قرار می‌گیرد که اختصاص به قراردادهای منطقه‌ای دارد، ولی اطلاق موجود در این ماده نسبت به استفاده شورای امنیت از چنین قراردادهای یا مؤسسات منطقه‌ای برای عملیات اجرایی تحت اختیار خود در موارد مقتضی، امکان استفاده از اتحادیه و شورای دفاعی امریکای جنوبی در عملیات بین‌المللی را ممکن می‌سازد. پیمان آتلانتیک شمالی یا ناتو و فعالیت‌های این سازمان نظامی - امنیتی مثال مناسبی در چارچوب محقق شدن بند ۱ ماده ۵۳ و فعالیت بین‌المللی یک سازمان منطقه‌ای است.^۱

همکاری اتحادیه با عملیات حفظ صلح ملل متحد به عنوان عملیاتی که با پیشنهاد دبیرکل و مجوز شورای امنیت در قالب یک قطعنامه محقق می‌شوند^۲ و تأثیر مستقیم بر حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای دارند، گزینه دیگری است که این امکان را به اتحادیه می‌دهد تا برای حل بحران‌هایی که حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و بخصوص منطقه‌ای را به خطر

است که از قبل مشخص شده است. هدف از ایجاد چنین سیستمی آن است که کشورهای موافق شرکت در عملیات حفظ صلح در زمان‌های مشخصی در صورت درخواست ملل متحد برای اعزام نیروهای خود آمادگی لازم را داشته باشند. نک: - United Nations Stand-by Arrangements System Military Handbook, Edition 2003, Military Division Department of Peacekeeping Operations.

۱. برای نمونه مداخله ناتو در کوزوو در سال ۱۹۹۶ مداخله در یک کشور غیر عضو ناتو به حساب می‌آمد که به منظور حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و به عنوان مداخله بشردوستانه و بدون مجوز شورای امنیت به وقوع پیوست. اگرچه مداخله ناتو بدون مجوز شورای امنیت بود، ولی تمام کشورهای عضو شورا غیر از روسیه با این حملات موافق بودند و شورا در قطعنامه‌های بعدی خود از اقدامات ناتو تقدیر و به نوعی مجوز (بعدی) اقدامات نظامی ناتو را صادر کرد. همچنین مداخله ناتو در لیبی که بر مبنای قطعنامه ۱۹۷۳ (۲۰۱۱) شورای امنیت و دکترین مسؤلیت حمایت صورت پذیرفت، نمونه دیگری از مداخله این سازمان در یک کشور غیر عضو است.

2. <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/newoperation.shtml> (last visited: 15 July, 2013)

می‌اندازند با رعایت شرایط خاصی مشارکت نماید که برای این‌گونه عملیات وجود دارد،^۱ حتی اگر کشور بحران‌زده کشوری باشد که عضو اتحادیه نیست. این مسأله زمانی اهمیت پیدا می‌کند که بدانیم تاکنون هشت عملیات حفظ صلح در قاره آمریکا صورت پذیرفته که هر هشت عملیات در امریکای مرکزی بوده‌اند.^۲ از این‌رو اتحادیه می‌تواند در حل بحران‌های منطقه‌ای با سازمان ملل متحد در چارچوب عملیات حفظ صلح که مجوز آن از طریق شورای امنیت صادر می‌گردد، مشارکت و همکاری مستقیم یا غیرمستقیم داشته باشد، همانند نقشی که اتحادیه آفریقایی در قاره آفریقا ایفا می‌نماید.^۳

۱-۲. همکاری اتحادیه با سایر سازمان‌های منطقه‌ای

اگرچه به نظر می‌رسد تاکنون همکاری دو سازمان منطقه‌ای (مشمول فصل هشتم منشور) به منظور حفظ صلح و امنیت بین‌المللی محقق نشده است؛ ولی منع قانونی برای این‌گونه از سازمان‌ها در این خصوص وجود ندارد، زیرا اصولاً یکی از اهداف آنها کمک به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی است و این همکاری بخصوص زمانی قابل تصور است که تهدیدی علیه صلح و امنیت بین‌المللی، منافع مشترک این‌گونه از سازمان‌ها را به خطر بیندازد. اگرچه، به نظر می‌رسد ارتباط سازمان‌های منطقه‌ای در این زمینه با سازمان‌های امنیتی و نظامی محتمل‌تر است.

به هر رو ارتباط اتحادیه ملل امریکای جنوبی با سایر سازمان‌های منطقه‌ای مانند اتحادیه اروپایی و اتحادیه آفریقایی و سازمان‌های امنیتی و نظامی مانند ناتو^۴ را در زمینه حفظ صلح

۱. برای کسب اطلاعات بیشتر در خصوص عملیات حفظ صلح ملل متحد به وب سایت رسمی آن مراجعه نمایید: <http://www.un.org/en/peacekeeping/> (last visited: 15 July, 2013)

همچنین نک: عباس باقرپور اردکانی، «قابلیت اعمال حقوق بین‌الملل بشردوستانه بر عملیات حفظ صلح ملل متحد»، سالنامه ایرانی حقوق بین‌الملل و تطبیقی پنجم (۱۳۸۸)، ۱۸۵-۱۹۸.

2 <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/past.shtml> (last visited: 15 July, 2013)

۳. برای مثال می‌توان به عملیات مشترک ملل متحد در دارفور (United Nations Hybrid Operation in Darfur) (UNAMID) اشاره کرد که با همکاری نیروهای حفظ صلح ملل متحد و نیروهای نظامی و پلیس اتحادیه آفریقایی در حال پیگیری است.

۴. سازمان‌های امنیتی و نظامی پس از جنگ جهانی دوم و در راستای تحقق بخشیدن به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی در چارچوب ماده ۵۲ منشور ملل متحد با هدف حمایت جمعی از هم‌پیمانان خود در برابر تجاوزهای نامشروع سایر کشورها، فعالیت‌های خود را آغاز نمودند. از جمله موفق‌ترین سازمان‌های امنیتی و نظامی که تاکنون عملیات مختلفی را در راستای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و همچنین حمایت و پشتیبانی از سایر هم‌پیمانان خود در زمان وقوع جنگ و درگیری با سایر کشورها انجام داده است، پیمان آتلانتیک شمالی یا ناتوست که از سال ۱۹۴۹ در حال فعالیت است و طبق ماده ۵ آن «هم‌پیمانان موافق‌اند که حمله مسلحانه علیه یکی یا سایر کشورهای عضو پیمان در اروپا و امریکای شمالی، حمله‌ای علیه تمام این کشورها فرض می‌شود و در نتیجه آنها توافق می‌کنند که اگر چنین حمله مسلحانه‌ای به وقوع بپیوندد، هر یک از آنها در عمل به دفاع انفرادی یا جمعی مصرح در ماده ۵۱ منشور سازمان ملل متحد به هم‌پیمان یا هم‌پیمانان مورد حمله قرار گرفته اجازه می‌دهد که بی‌درنگ به طور انفرادی و به اتفاق سایر هم‌پیمانان، اقدامی که ضروری به نظر می‌رسد مانند

و امنیت بین‌المللی باید در قالب رکن دفاعی اتحادیه - شورای دفاعی امریکای جنوبی - مورد بررسی قرار داد، هر چند همان‌طور که اشاره شد به نظر نمی‌رسد که این سازمان‌ها ارتباط مستقیمی با یکدیگر داشته باشند؛ بلکه ارتباط آنها با یکدیگر در چارچوب مواد ۵۱ و ۵۲ منشور ملل متحد و در موازات یکدیگر خواهد بود، ضمن اینکه شورای امنیت سازمان ملل متحد می‌تواند در موارد مقتضی از این‌گونه نهادهای منطقه‌ای در راستای عملیات اجرایی تحت اختیار خود استفاده نماید^۱ بدون آنکه محدودیت‌هایی برای شورای امنیت در استفاده از این سازمان‌ها وجود داشته باشد، همانند محدودیتی که در بند ۲ ماده ۴۳ منشور در خصوص تعهد کشورها به در اختیار گذاشتن نیروهای مسلح و تسهیلات به شورای امنیت به منظور شرکت در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی پیش‌بینی شده است^۲ که این ویژگی، سازمان‌های منطقه‌ای را در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی نسبت به کشورها در جایگاه بالاتری قرار می‌دهد.^۳

۲. حفظ صلح و امنیت در سطح منطقه‌ای

مبنا و چارچوب قانونی همکاری سازمان‌های منطقه‌ای با سازمان ملل متحد، فصل هشتم منشور ملل متحد است و فلسفه اختصاص دادن فصلی جداگانه در منشور به قراردادهای و سازمان‌های منطقه‌ای ریشه در کنفرانس‌های «دامبارتن اُکس»^۴ و بخصوص «سانفرانسیسکو»^۵ دارد که به موجب کنفرانس اخیر، کشورها در خصوص ترتیبات منطقه‌ای و تأثیر آنها بر حفظ صلح و امنیت بین‌المللی به اجماع رسیدند^۶ تا سازمان‌های منطقه‌ای به عنوان یک جای دنج برای مقابله با اختلافات محلی در قدم اول و کاهش ضرورت مداخله شورای امنیت در قدم بعدی^۷ به ایفای نقش بپردازند. با این قدم رو به جلو، سازمان ملل

استفاده از نیروی مسلح را برای اعاده و حفظ امنیت منطقه امریکای شمالی صورت دهند».

۱. ماده ۵۳ منشور ملل متحد.

2. Erika De Wet, The Chapter VII Powers of the United Nations Security Council, Volume 3 in the series (Studies in International Law), USA, Hart Publishing (2004), 256.

۳. ممکن است این‌گونه استدلال شود که سازمان‌های منطقه‌ای تابع تصمیمات کشورهای عضوند و شورای امنیت باید برای استفاده از نیروی نظامی و تسهیلات این سازمان‌ها تشریفات مندرج در بند ۳ ماده ۴۳ منشور ملل متحد را رعایت نماید؛ لیکن در ابتدای بند ۱ همان ماده «کلیه اعضای ملل متحد» که منظور کشورهای عضوند مورد خطاب قرار گرفته و بعید است که بتوان استفاده از امکانات سازمان‌ها را به دلیل شخصیت حقوقی مستقلی که از کشورهای عضو دارند منوط به رعایت تشریفات موجود در بند ۳ ماده ۴۳ دانست، هر چند رضایت واقعی کشورها در این خصوص بی‌تأثیر نیست.

4. Dumbarton Oaks Conference, 1944.

5. San Francisco Conference, 1945.

6. Alan K. Henrikson, "The United Nations and Regional Organizations: "King-Links" of a "Global Chain""", *Duke Journal of Comparative & International Law* (1996 - 1997), vol. 7: 35-38.

7. Francis O. Wilcox, "Regionalism and the United Nations", *International Organization* (1965), vol.19, no. 3, 791.

متحد نه تنها وظیفه حفظ صلح و امنیت منطقه‌ای را به سازمان‌های منطقه‌ای واگذار نمود و موجب تقویت نقش این سازمان‌ها در حوزه امنیت منطقه‌ای گردید، بلکه به طریق اولی موجبات تقویت حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را نیز فراهم آورد؛ ضمن اینکه انتقال بخشی از قدرت سازمان ملل متحد به سازمان‌های منطقه‌ای هر چند به صورت موقتی و محدود نه تنها منتهی به توسعه و تدوین حقوق بین‌الملل منطقه‌ای می‌گردد؛ بلکه به رشد و تکامل حقوق بین‌الملل نیز کمک خواهد کرد.^۱

با توجه به اینکه در منشور ملل متحد از دو روش اقدامات مسالمت‌آمیز و اقدامات قهری در موارد نقض صلح و امنیت بین‌المللی برای کشورها سخن به میان آمده است، به نظر می‌رسد که می‌توان این تقسیم‌بندی را در سطح منطقه‌ای نیز اعمال کرد؛ بنابراین فعالیت‌های اتحادیه ملل امریکای جنوبی در راستای حفظ صلح و امنیت در سطح منطقه‌ای را از منظر اتخاذ اقدامات مسالمت‌آمیز و اتخاذ اقدامات قهری مورد بررسی قرار خواهیم داد.

۲-۱. اقدامات مسالمت‌آمیز

اتحادیه ملل امریکای جنوبی به عنوان یک قرارداد منطقه‌ای مشمول فصل هشتم منشور مکلف است هر گونه کوششی را به منظور حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات محلی به کار گیرد.^۲ اقدامات مسالمت‌آمیز شامل طیف گسترده‌ای از فعالیت‌ها از جمله مذاکره، میانجیگری، سازش، داوری، رسیدگی قضایی و توسل به مؤسسات یا ترتیبات منطقه‌ای^۳ است^۴ که در زمان بروز اختلاف و قبل از گسترش دامنه آن به نقض صلح و امنیت بین‌المللی، اعمال می‌شوند. با توجه به حضور خنثی «سازمان کشورهای امریکایی» در زمینه حفظ صلح و امنیت منطقه‌ای، اتحادیه ملل امریکای جنوبی نقش بسزایی در این زمینه از طریق اتخاذ اقدامات مسالمت‌آمیز خواهد داشت. لازم به توضیح است که به‌رغم عضویت کشورهای منطقه در سازمان کشورهای امریکایی که قدیمی‌ترین سازمان منطقه‌ای [با صلاحیت عام] در جهان است،^۵ امریکای لاتین یکی از پُر تنش‌ترین مناطق موجود در کره زمین است. هر

۱. ابراهیم بیگزاده، «نگرشی بر تدوین و توسعه حقوق بین‌الملل» (تهران: انجمن ایرانی مطالعات سازمان ملل متحد، ۱۳۹۱)، ۲۹-۳۰.

۲. بند ۲ ماده ۵۲ منشور ملل متحد.

۳. به نظر می‌رسد مؤسسات یا ترتیبات منطقه‌ای مندرج در بند ۱ ماده ۳۳ منشور آخص از قراردادهای منطقه‌ای فصل هشتم منشور هستند، با این توضیح که قراردادهای منطقه‌ای مشمول فصل هشتم می‌توانند هم از اقدامات مسالمت‌آمیز مندرج در بند ۱ ماده ۳۳ از جمله مؤسسات یا ترتیبات منطقه‌ای مانند نهادهای داوری و قضایی استفاده کنند و هم از اقدامات قهری که از مفهوم مخالف بند ۱ ماده ۵۳ منشور ملل متحد قابل استنباط است.

۴. بند ۱ ماده ۳۳ منشور ملل متحد.

5. Michael Shifter, "The Shifting Landscape of Latin American Regionalism", *Current History: A Jour-*

چند سازمان کشورهای امریکایی در سند مؤسس خود راهکارهایی را به منظور حفظ صلح و امنیت قاره آمریکا پیش‌بینی کرده^۱ و حتی دفاع مشروع دسته جمعی را مورد توجه قرار داده است^۲، ولی در عمل شاهد منفعل بودن این سازمان در قبال حوادث منطقه‌ای هستیم که این بی‌توجه بودن نسبت به حوادث منطقه‌ای را می‌توان یکی از دلایل تأسیس اتحادیه ملل امریکای جنوبی به حساب آورد. بسیاری از منتقدان سازمان کشورهای امریکایی اعتقاد دارند که عکس‌العمل‌های این سازمان در قبال بحران‌هایی که در منطقه به وجود آمده است بسیار کند بوده^۳ و به عبارت بهتر کارایی لازم را برای جلوگیری و خاتمه به بحران‌های به وجود آمده در منطقه نداشته است. «وقوع اتفاقاتی چون کودتای گواتمالا در سال ۱۹۵۴، حمله سال ۱۹۸۹ ایالات متحده در پاناما و ناتوانی سازمان برای روبه‌رو شدن با کودتای ۲۰۰۹ هندوراس بدون مداخله ملل متحد از جمله مواردی هستند که منتقدان به آنها استناد می‌کنند. تعداد دیگری از منتقدان سازمان عقیده دارند که سازمان کشورهای امریکایی بیش از اندازه در پی برآورده کردن خواسته‌های ایالات متحده امریکاست و به ابزاری سیاسی در دست‌های این کشور تبدیل شده است که به واسطه آن سیاست‌های خود را بر همسایگان جنوبی خود اعمال می‌کند»^۴ در حالی که «اتحادیه ملل امریکای جنوبی در همین مدت کوتاه به مهار تنش بین کلمبیا و ونزوئلا که در سال ۲۰۰۸ به وقوع پیوست کمک کرد، ضمن اینکه در حل بحران‌های سیاسی داخلی در بولیوی در سال ۲۰۰۸ و اکوادور در سال ۲۰۱۰ نقش بسزایی را ایفا کرد»^۵ و با به کارگیری دیپلماسی پیشگیرانه مانع تشدید اختلافات در میان کشورهای ذکر شده گردید؛ از این رو بعضی در مقام مقایسه میان اتحادیه و سازمان کشورهای امریکایی، اتحادیه ملل امریکای جنوبی را سازمانی قلمداد می‌کنند که از مشروعیت بیشتری نسبت به سازمان کشورهای امریکایی برخوردار است.^۶

یکی از سازوکارهای مسالمت‌آمیز حل و فصل اختلافات که در بند یک ماده ۳۳ منشور نیز به آن توجه شد به کارگیری مذاکره بین طرفین اختلاف است که این موضوع در ماده ۲۱ سند مؤسس اتحادیه مورد اعتنا قرار گرفته است. به موجب این ماده «هر گونه اختلافی که

nal of Contemporary Affairs (2012), Vol. 111, No. 742-756.

1. Organization of American States charter, 1948, arts. 15, 19, 20, 21, 24, 25.

2. *Ibid.*, arts. 28-29.

3. Andres Esteban Ochoa T., "The UN and the OAS: There is a choice to be made", 2009, available at: <http://www.coha.org/the-un-and-the-oas-there-is-a-choice-to-be-made/> (last visited: February 28, 2013).

4. Nick Allen, "The Union of South American Nations, the OAS and suramerica", *ILS Journal of International Law* (2010), vol. 1, No. 1, 2-3.

5. Michael Shifter, *op. cit.*, 58.

6. Xenia Avezov, *Loc. cot.*, 4.

بین کشورهای عضو در مورد تفسیر یا اجرای مقررات این سند مؤسس پدیدار شود، از طریق مذاکرات مستقیم حل و فصل خواهد شد. در مواردی که از طریق مذاکرات مستقیم راه‌حلی حاصل نشود، کشورهای عضو درگیر اختلاف، آن را برای رسیدگی به شورای نمایندگان تسلیم می‌کنند و شورای نمایندگان پیشنهادی مناسب برای حل و فصل اختلافات را طی مدت ۶۰ روز تنظیم خواهد کرد. اگر در شورای نمایندگان نیز چاره‌ای حاصل نگردید، اختلاف به شورای وزرای امور خارجه تسلیم خواهد شد که در جلسه بعدی خود به آن رسیدگی خواهند کرد»^۱.

جدای از مطالب فوق، یکی از تدابیر و شاید اصلی‌ترین تدبیر اتحادیه در به کارگیری اقدامات مسالمت‌آمیز به منظور حفظ صلح و امنیت منطقه‌ای را باید در تصمیم اتحادیه در خصوص تأسیس یک دیوان دادگستری منطقه‌ای جستجو کرد. اهمیت تأسیس چنین دیوان منطقه‌ای را در دو سطح می‌توان مورد بررسی قرار داد. سطح اول، رابطه میان نهادهای قضایی و داوری با اتحادیه و اعضای آن است - که در این قسمت به نهاد مستقل حل اختلافات بانک جهانی می‌پردازیم - و سطح دوم، بررسی وضعیت تأسیس احتمالی دیوان دادگستری منطقه‌ای به دست اتحادیه است. در خصوص سطح اول باید بیان داشت که تا پایان سال ۲۰۱۲، نه کشور از ۱۲ کشور عضو اتحادیه نزد «مرکز بین‌المللی برای حل و فصل مخاصمات سرمایه‌گذاری»^۱ یا «ایکسید»^۲ دارای ۱۱۷ پرونده مطرح شده هستند^۳ که غالباً با فعالیت‌های مرتبط با منابع طبیعی بوده و فقط کشورهای برزیل، سورینام و کلمبیا در مرکز دارای پرونده نیستند.^۳ این امر از این نظر قابل توجه است که دیدگاه کشورهای امریکای جنوبی به مرکز فوق‌الذکر همواره همراه با انتقاد بوده و کشورهای منطقه از عوامل

1. International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID).

۲. البته کشورهای منطقه در سایر نهادهای داوری و حل و فصل اختلافات نیز دارای پرونده‌های سنگینی هستند که از آن جمله می‌توان به اختلافات موز (Banana Disputes) نزد نهاد حل و فصل اختلافات سازمان تجارت جهانی اشاره کرد که از سازمان‌های مرتبط با ملل متحد است که سرانجام در ۸ نوامبر ۲۰۱۲ پس از دو دهه اختلاف پیچیده بین اتحادیه اروپایی و برخی دولت‌های امریکای لاتین با توافق طرفین مبنی بر کاهش تعرفه گمرکی تجارت موز به میزان معین، به پایان رسید. این دعوی متشکل از هشت اختلاف بین اتحادیه اروپایی و ده دولت امریکای لاتین بودند که منتهی به طرح دعاوی متعدد در نهاد حل و فصل اختلافات سازمان تجارت جهانی شدند. به اعتقاد برخی از حقوقدانان دعاوی مذکور باعث غنای رویه قضایی نهاد حل و فصل اختلافات سازمان تجارت جهانی شدند. برای کسب اطلاعات بیشتر و دستیابی به اسناد مرتبط با اختلاف یاد شده نک: حسن کمالی‌نژاد، «پایان اختلافات کشورهای اروپایی و امریکای لاتین در خصوص تجارت موز»، تازه‌های ملل متحد، دو هفته‌نامه انجمن ایرانی مطالعات سازمان ملل متحد (۱۳۹۱)، قابل دسترس در نشانی اینترنتی ذیل:

- http://www.iauns.org/external_news/detailpage.aspx?mc=6&sc=1&pc=1&ctg=1&c=17&lang=fa (last visited: 17 July, 2013).

3. Silvia Karina Fiezzoni, "The Challenge of UNASUR Member Countries to Replace ICSID Arbitration", Beijing Law Review (2011), no. 2, 134.

سیاسی دخیل در مرکز از جمله ارتباط با بانک جهانی ابراز نارضایتی می‌کنند.^۱ به نظر این کشورها، مرکز، تنها جنبه‌های تجاری اختلاف را در نظر می‌گیرد و به جنبه‌های دیگر اختلاف از جمله ابعاد سیاسی، اقتصادی و اجتماعی اهمیتی نمی‌دهد که در چارچوب پرونده‌ها مطرح می‌شوند؛ بنابراین، تصمیمات و آرای مرکز را فاقد زمینه اصلی اختلافات و جدای از عوامل اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی می‌دانند،^۲ همچنین این ادعا را دارند که رسیدگی‌های مرکز بی‌طرفانه و شفاف نیست. به علاوه فقدان سلسله مراتب دادگاه‌های سرمایه‌گذاری و عدم وجود سیستم عطف به ماسبق یا تجدیدنظر، از جمله دیگر انتقادهای وارده از سوی کشورهای امریکای جنوبی است.^۳ از این رو برخی از کشورهای امریکای لاتین در حال تغییر موضع خود در ایکسید و بررسی احیای برخی از جنبه‌های دکترین کالوو^۴ هستند. در حال حاضر در میان کشورهای امریکای جنوبی شرایطی به وجود آمده است که گمانه‌زنی‌ها در خصوص تأسیس یک نهاد قضایی و داوری را تقویت می‌کند از جمله «انصراف از کنوانسیون مرکز داوری به وسیله اقدامات ضد داوری بولیوی، اکوادور و ونزوئلا و پیشنهاد مطالعه در مورد تأسیس یک مرکز داوری در اتحادیه ملل امریکای جنوبی، تجربه آرژانتین با داوری‌های سرمایه‌گذاری به عنوان کشوری که بیشترین شکایت در ایکسید را دارد، نگاهی به وضعیت برزیل (موفق‌ترین کشور امریکای لاتین در جذب جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی) که نه تنها از امضاکنندگان کنوانسیون ایکسید نیست؛ بلکه آن را تصویب هم نکرده است»^۵ و ... همه این موارد نشان‌دهنده این است که کشورهای منطقه بخصوص کشورهای امریکای جنوبی عزم خود را برای تأسیس یک نهاد قضایی و داوری در قالب یکی از ارکان اتحادیه ملل امریکای جنوبی جزم کرده‌اند و تأسیس چنین نهادی در نشست پنجم سران کشورها مطرح شده است.^۶

1. Ibid., 135.

2. Ibid.

3. Ibid., 142.

۴. «شرط «کالوو» به نام بانی آن که یک حقوقدان و سیاستمدار آرژانتینی است، نامگذاری شده و غالباً در موافقتنامه‌های بین دولت‌های امریکای لاتین و بیگانگان درج شده است. به موجب شرط «کالوو» بیگانگان پیشاپیش می‌پذیرند که در صورت بروز اختلاف از دولت متبوع خود درخواست کمک نمایند. شرط «کالوو» درصدد است تا دولت را از اعمال حق دیپلماتیک در مورد یکی از اتباع خود برحذر سازد. دادگاه‌های بین‌المللی صحت و اعتبار شرط «کالوو» را رد نموده و اظهار داشته‌اند که یک فرد صلاحیت ندارد دولت خود را چنین مقید سازد و حق اعمال حمایت دیپلماتیک نیز منحصرأ به دولت متبوع تعلق دارد. به هر حال، لزوم توسل مقدماتی به مراجع داخلی هنوز به جای خویش باقی است». نک: ربکا والاس، حقوق بین‌الملل، ترجمه و تحقیق: سیدقاسم زمانی، همکار ترجمه: مهناز بهراملو (تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهردانش، چاپ دوم، ۱۳۸۷)، ۲۵۹-۲۶۰.

5. Ibid., 142-143.

۶. تأسیس مرکز داوری اتحادیه ملل امریکای جنوبی در نشست سی‌ونهم مجمع عمومی سازمان کشورهای امریکایی در سال ۲۰۰۹ و توسط وزیر امور خارجه اکوادور پیشنهاد داده شد. نک:

مسلماً تأسیس یک دیوان دادگستری منطقه‌ای از طرف اتحادیه ملل امریکای جنوبی موجب آن می‌شود که نه تنها کشورهای عضو اتحادیه، بلکه کشورهای منطقه نیز دعوای خود را به دیوان مذکور ارجاع دهند تا با مدنظر قراردادن شرایط اجتماعی، اقتصادی و سیاسی کشورهای عضو و بررسی زمینه‌های دعوای، اقدام به صدور رأی نماید. تأسیس چنین نهادی در کنار نهادهای مشابه در اتحادیه اروپا و اتحادیه آفریقا نه تنها منجر به این مهم می‌شود که کشورهای منطقه احساس امنیت قضایی کنند، بلکه مطابق با نظر «دیوان بین‌المللی دادگستری»^۱ در قضیه «احمد دیالو» آرای دیوان‌های منطقه‌ای در تقویت حقوق بین‌الملل و حفظ امنیت منطقه‌ای نیز مؤثر خواهد بود.^۲ ضمن اینکه اختلافات مرزی کشورهای عضو اتحادیه با سایر کشورهای عضو و غیر عضو^۳ که چندین بار منجر به درگیری‌های نظامی شده است،^۴ می‌تواند یکی از عوامل تسریع‌کننده تأسیس یک دیوان منطقه‌ای باشد که تأثیر مستقیم بر حفظ صلح و امنیت منطقه‌ای و حل و فصل این‌گونه از اختلافات دارد.^۵

- Silvia Karina Fiezzoni, "The Challenge of UNASUR Member Countries to Replace ICSID Arbitration", *Beijing Law Review* (2011), no. 2, 140.

1. International Court of Justice (ICJ)

2. ICJ, *Case Concerning Ahmadou Sadio Diallo, (Republic of Guinea V. Democratic Republic of the Congo)*, Judgment of 30 November (2010), paras. 67-68.

۳. برای نمونه می‌توان به اختلاف سرزمینی و دریایی بین نیکاراگوئه و کلمبیا اشاره کرد که به دعوی نیکاراگوئه علیه کلمبیا معروف است و سرانجام در ۱۹ نوامبر ۲۰۱۲ دیوان بین‌المللی دادگستری در این خصوص رأی خود را صادر کرد یا اختلافات سرزمینی میان آرژانتین و پاراگوئه که این اختلاف نیز در قالب پیمان مرکوسور حل گردید، اما هنوز هم اختلافاتی وجود دارند که تأسیس یک دیوان منطقه‌ای می‌تواند پایانی بر این اختلافات سرزمینی باشد.

۴. برای مثال کشور بولیوی با توجه به اینکه در مرکز جغرافیایی - سیاسی امریکای جنوبی قرار دارد و با پنج کشور این قاره هم مرز است، از اهمیت ژئوپلیتیک خاصی برخوردار بوده است به طوری که در جنگ‌های مهم بولیوی با پرو، شیلی، آرژانتین، برزیل و پاراگوئه، وسعت خاک این کشور به نصف کاهش یافته است. نک: محمد پیوسته‌نژاد، بولیوی (مباحث کشورها و سازمان‌های بین‌المللی)، (تهران: مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۷۶)، ۸۵.

۵. در پایان این قسمت بهتر است به سایر اقدامات اتحادیه نیز که بر صلح و امنیت منطقه‌ای به صورت غیرمستقیم اثر گذارند، اشاره‌ای داشته باشیم. همان‌طور که در بند ۳ ماده ۱ منشور ملل متحد مورد اشاره قرار گرفته است یکی از طرق حفظ صلح و امنیت بین‌المللی «حصول همکاری بین‌المللی در حل مسائل بین‌المللی است که دارای جنبه‌های اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و بشردوستانه است [...]». اتحادیه به این موارد نیز بی‌توجه نبوده و نه تنها در سند مؤسس اتحادیه به موارد فوق اشاره شده، بلکه در راستای تحقق آنها سازوکارهای مختلفی نیز پیش‌بینی شده است. برای مثال بانک جنوب (Bank of the South) که در تاریخ ۹ دسامبر ۲۰۰۹ رسماً کار خود را آغاز کرد یکی از ارکان تخصصی اتحادیه است که مسؤول تنظیم فعالیت‌های اقتصادی و تجاری اتحادیه و یکی از اولین قدم‌های کشورهای منطقه در راستای ایجاد یک رژیم اقتصادی جدید در راستای دستیابی به اهداف مشخص شده در سند مؤسس اتحادیه (art.2, paras. 6, 12) است. در زمینه فرهنگ‌سازی نیز، اتحادیه به دنبال تثبیت هویت امریکای جنوبی به وسیله گسترش احترام متقابل کشورهای عضو به فرهنگ‌های یکدیگر است که به نظر می‌رسد در این خصوص نیز کشورهای منطقه عزم خود را جزم کرده‌اند. یکی از نکاتی که نشان‌دهنده عزم اتحادیه بر احترام به فرهنگ‌های کشورهای عضو است، بیان فرهنگ‌های مختلف کشورهای عضو و لزوم احترام به این فرهنگ‌های متفاوت در عرصه منطقه‌ای و بین‌المللی است. برای نمونه شورای سران کشوری و دولتی در نشست که در سال ۲۰۱۰ برگزار شد با بیان اینکه جویدن برگ کولا مبین فرهنگ آبا و اجدادی مردم بولیوی است بر لزوم احترام جامعه بین‌المللی بر ارزش‌های مردم منطقه اذعان کردند (Georgetown Declaration, 2010).

۲-۲. اقدامات قهری

اتحادیه و رکن نظامی آن - شورای دفاعی امریکای جنوبی^۱ - در بر عهده گرفتن حفظ صلح و امنیت منطقه‌ای در امریکای جنوبی نقشی محوری را ایفا خواهند کرد و همچنین نقشی اساسی را در چارچوب عملیات حفظ صلح ملل متحد در امریکای جنوبی^۲ بر عهده خواهند گرفت. همان‌گونه که پیش از این نیز گفتیم چنین فعالیت‌هایی باید تابع اصول و اهداف منشور ملل متحد و اخذ مجوزهای مربوط باشد.^۳ شورای دفاعی امریکای جنوبی که مهم‌ترین اهداف آن از یک سو مسائل امنیتی و حفظ صلح و از سوی دیگر ترویج اقدامات امنیتی و اعتمادسازی در میان کشورهای منطقه است^۴ در راستای ماده ۵۱ منشور ملل متحد که به «حق ذاتی دفاع از خود به صورت جمعی» اشاره دارد و بند ۱ ماده ۵۲ منشور^۵ و به عنوان نهادی برای مشاوره، همکاری و هماهنگی در موضوع‌های نظامی^۶ تأسیس شده است؛ اگرچه از نظر وزیر دفاع وقت برزیل «شورا یک اتحاد نظامی کلاسیک مانند ناتو نخواهد بود و نه صاحب ارتش مشخصی است و نه قابلیت خرید اسلحه از سایر کشورها را دارد»^۷ با وجود این، شورا در نظر دارد روش استاندارد را برای کنترل خرید تسلیحات در هر یک از کشورهای عضو، اتخاذ نماید. هماهنگی فعالیت‌های نیروهای نظامی در زمینه صلح و مأموریت‌های انسان دوستانه و تقویت ظرفیت‌های منطقه‌ای برای تولید سیستم‌های

۱. تصمیم‌گیری در خصوص تأسیس این شورا پس از پیشنهاد رییس‌جمهور وقت برزیل - لولا داسیلوا - و به منظور جلوگیری از تکرار وضعیت‌هایی مشابه حمله نظامی بوگوتا علیه اردوگاه مخفی شورشی کلمبیایی در خاک اکوادور آغاز شد که موجب به وجود آمدن یک بحران بزرگ و منطقه‌ای شد و در نهایت منجر به قطع روابط دیپلماتیک کیوتو با کلمبیا شد (<http://laht.com/article.asp?CategoryId=12394&ArticleId=329400>) ضمن اینکه مقابله با مسابقه تسلیحاتی که هر روز رو به گسترش است و بیش از یک دهه گریبانگیر کشورهای منطقه بوده یکی دیگر از اهداف خاص شورای دفاعی امریکای جنوبی است. شورای دفاعی امریکای جنوبی متشکل از وزیران دفاع یا جایگاه معادل آنها در کشورهای عضو اتحادیه است (Statute of UNASUR South American Defense Council, art. 6) و ریاست شورا را همان کشوری بر عهده می‌گیرد که مقام ریاست جمهوری اتحادیه را بر عهده دارد (Ibid., art. 9).

۲. برای مشاهده فهرستی از عملیات حفظ صلح ملل متحد نک:

- <http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/operationslist.pdf> (last visited: 18 July, 2013)

3. UNASUR Constitutive Treaty, art. 2.

4. Alex Sánchez, "The South American Defense Council, UNASUR, The Latin American Military And The Region's Political Process", 2008, Available: <http://www.coha.org/the-south-american-defense-council-unasur-the-latin-american-military-and-the-region%E2%80%99s-political-process/> (last visited: April 6, 2013).

۵. بند ۱ ماده ۵۲ منشور مقرر می‌دارد: «هیچ‌یک از مقررات این منشور مانع وجود قراردادهای یا مؤسسات منطقه‌ای برای انجام امور مربوط به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی نیست که متناسب برای اقدامات منطقه‌ای باشد، مشروط بر اینکه این‌گونه قراردادهای یا مؤسسات و فعالیت‌های آنها با مقاصد و اصول ملل متحد سازگار باشد».

6. Statute of UNASUR South American Defense Council, 2008, art. 1.

7. <http://laht.com/article.asp?CategoryId=12394&ArticleId=329400> (last visited: April 6, 2013).

دفاعی و فناوری نظامی^۱ از دیگر اهداف تأسیس شورای دفاعی است^۲ که تصمیم به ایجاد اولین «مدرسه دفاعی امریکای جنوبی»^۳ به منظور آموزش به نیروهای نظامی ۱۲ کشور عضو اتحادیه در سال ۲۰۱۳، نخستین گام‌های شورای دفاعی امریکای جنوبی در جهت تحقق اهداف شورا در زمینه مسائل نظامی به حساب می‌آید.^۴

از دیگر اقدامات اتحادیه که در راستای حفظ صلح و امنیت منطقه‌ای صورت پذیرفته باید به تصویب «پروتکل الحاقی به سند مؤسس اتحادیه ملل امریکای جنوبی در رابطه با الزام به دموکراسی»^۵ در سال ۲۰۱۰ اشاره کرد که ناشی از اهمیت نظم دموکراتیک در میان کشورهای عضو است و نقض مفاد آن ممکن است منتهی به اتخاذ اقدامات قهری گردد. مطابق با این پروتکل الحاقی، کشورهای عضو، تعهد و التزام خود را در جهت حفظ و ترویج دموکراسی اعلام می‌کنند. به موجب این پروتکل، در زمان نقض یا تهدید به نقض اصول دموکراتیک، تجاوز به قوانین اساسی یا هر موقعیتی که به اجرای قانونی قدرت و اعمال ارزش‌ها و اصول دموکراتیک خدشه وارد سازد،^۶ اتحادیه موظف است^۷ به منظور جلوگیری و باز تأسیس نظم دموکراتیک و احیای قانون اساسی دولت آسیب دیده، اقدامات مقتضی از جمله معلق کردن حق شرکت در ارکان و شاخه‌های مختلف اتحادیه و تعلیق حقوق و منافع که به موجب سند مؤسس اتحادیه ملل امریکای جنوبی بهره‌مند شده است؛ بستن جزئی یا کلی مرزها به منظور تعلیق یا محدود کردن دادوستد، رفت‌وآمد دریایی و هوایی، ارتباطات و تأمین انرژی،

1. Statute of UNASUR South American Defense Council, 2008, art. 3.

۲. به نظر می‌رسد که فعالیت‌های شورای دفاعی امریکای جنوبی با موفقیت و اقبال کشورهای عضو روبه‌رو شود، زیرا این شورا بیشتر از اینکه یک شورای نظامی باشد در حکم یک پلیس منطقه‌ای است که مسئولیت حفظ صلح و امنیت و نظارت بر فعالیت‌های کشورهای منطقه را بر عهده دارد. در چند سال گذشته، کشورهای منطقه در خاموش کردن آتش جنگ میان ونزوئلا و کلمبیا و همچنین اکوادور و کلمبیا با موفقیت عمل کرده‌اند، ضمن اینکه مانع تلاش برای کودتا در بولیوی و اکوادور شدند. مسلماً این نوع فعالیت‌ها در قالب یک شورای منسجم و هماهنگ با اقبال و موفقیت بیشتری برخوردار خواهد شد. ضمن اینکه با تصویب اعلامیه صلح منطقه‌ای (Declaration of regional peace) شاهد ارتقای چند پله‌ای دموکراسی در منطقه خواهیم بود، اعلامیه‌ای که استفاده از زور و قدرت نظامی در برابر دولت یا مردم امریکای جنوبی را تحت هر شرایطی ممنوع خواهد کرد. نک:

- <http://venezuelanalysis.com/news/6477> (last visited: April 6, 2013).

3. South American School of Defense

4. <http://unasuroutlook.org/index.php/unasur-create-the-south-american-defense-college-to-train-military-members/> (last visited: August 6, 2013).

5. Additional Protocol to the Constitutive Treaty of UNASUR on Commitment to Democracy of November 26, 2010.

6. Additional Protocol to the Constitutive Treaty of UNASUR on Commitment to Democracy, art. 1.

۷. مرجع تصمیم‌گیری در خصوص اینکه موقعیتی نقض یا تهدید به نقض اصول دموکراتیک است و همچنین مرجع تصمیم‌گیری در خصوص اتخاذ تصمیمات مقتضی به منظور احیا و بازگرداندن شرایط به حالت عادی، شورای سران کشوری و دولتی و در غیاب آن شورای وزرای امور خارجه است. نک:

- Additional Protocol to the Constitutive Treaty of UNASUR on Commitment to Democracy, arts. 2, 4.

خدمات و تجهیزات؛ نمایندگی موقت دولت آسیب دیده در حوزه سایر سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی؛ تعلیق حقوق یا منافع مکتسب به وسیله دولت آسیب دیده تحت موافقتنامه‌های همکاری که به موجب آن طرف معاهده محسوب می‌گردد با کشورهای ثالث یا بلوک‌های منطقه‌ای و تصویب تحریم‌های سیاسی و دیپلماتیک را اتخاذ نمایند.^۱ اگرچه در این پروتکل الحاقی از اقدامات نظامی سخنی به میان نیامده است، لیکن با وحدت ملاک گرفتن از مواد ۴۱ و ۴۲ منشور ملل متحد می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که اتحادیه این قدرت را دارد تا به وسیله نیروهای هوایی، دریایی یا زمینی به اقدامی مبادرت کند که برای حفظ یا اعاده صلح و امنیت منطقه‌ای ضروری است، هر چند که در منشور به صراحت اجازه استفاده از نیروهای نظامی به قراردادهای منطقه‌ای داده نشده است؛ اما این اقدام را می‌توان در قالب دفاع مشروع دسته جمعی و با رعایت شرایط مندرج در ماده ۵۱ منشور توجیه کرد؛ ضمن اینکه در رویه بعضی از سازمان‌های منطقه‌ای شاهد به کارگیری زور برای حفظ صلح و امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی هستیم که مجوز ضمنی^۲ یا بعدی^۳ شورای امنیت به آنها، این‌گونه رفتار سازمان‌ها را مجاز می‌کند.^۴ علاوه بر این بعضی از حقوق‌دانان با حصول شرایطی خاص معتقد به جایگزینی موقتی سازمان‌های منطقه‌ای در جایگاه شورای امنیت به عنوان مسؤول اولیه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی هستند.^۵ البته در رویه سازمان ملل متحد شکل دیگری از به کارگیری نیروهای نظامی توسط سازمان‌های منطقه‌ای وجود دارد که با انتقال فرماندهی نیروهای نظامی از ملل متحد به سازمان‌های منطقه‌ای صورت پذیرفته است از جمله «انتقال قدرت از فرماندهی نیروهای حافظ صلح ملل متحد در بوسنی هرزه‌گوین به فرماندهی نیروهای ناتو که در ۲۰ دسامبر ۱۹۹۵ با اعطای مجوز از سوی ملل متحد صورت پذیرفت و شورای آتلانتیک شمالی و فرمانده عالی متفقین اروپا موظف شد نیروی نظامی مورد تأیید ملل متحد را رهبری کند که خارج از کنترل سازمان هستند».^۶ بنابراین به نظر می‌رسد با حصول شرایطی مشخص در وضعیت‌هایی خاص، اتحادیه ملل امریکای جنوبی - همچون سایر سازمان‌های منطقه‌ای - می‌تواند به منظور حفظ صلح و امنیت منطقه‌ای به اقدامات قهری از جمله استفاده از نیروهای نظامی توسل جوید و به نظر می‌رسد این تفسیر به آنچه که مدنظر تدوین‌کنندگان منشور ملل متحد در درج فصل هشتم منشور بوده، نزدیک‌تر است.

1. Additional Protocol to the Constitutive Treaty of UNASUR on Commitment to Democracy, art. 3.

2. De facto

3. Ex post facto

۴. فاطمه کیهانلو، «مداخله بشردوستانه و سازمان‌های منطقه‌ای مشمول فصل هشت منشور»، سالنامه ایرانی حقوق بین‌الملل و حقوق تطبیقی اول (۱۳۸۴)، ۳۱۹.

۵. همان، ۳۳۷-۳۳۹.

6. Alan K. Henrikson, op. cit., 36.

نتیجه‌گیری

حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای دو مفهوم مجزا، ولی مکمل یکدیگر هستند؛ صلح و امنیت بین‌المللی محقق نمی‌شود مگر اینکه صلح و امنیت منطقه‌ای تحقق یابد و به عبارت دیگر حفظ صلح و امنیت منطقه‌ای مقدمه‌ای است بر حفظ صلح و امنیت بین‌المللی که یکی از طُرُق احقاق آن تأسیس نهادهای منطقه‌ای و واگذاری مسؤلیت حفظ صلح و امنیت منطقه‌ای به این نوع از سازمان‌ها و در چارچوب فصل هشتم منشور ملل متحد است. در راستای تحقق این هدف، اتحادیه اروپایی به همراه ایالات متحد امریکا در منطقه آتلانتیک، اتحادیه آفریقایی در قاره پهناور آفریقا و در نهایت اتحادیه ملل امریکای جنوبی در امریکای لاتین به همراه ارکان نظامی خود می‌توانند بسیار تأثیرگذار باشند.

آنچه در این نوشتار از نظر گذشت نشان‌دهنده آن است که نقش اتحادیه ملل امریکای جنوبی در «حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای» با توجه به درک صحیح اعضا از این مفهوم بیشتر متمایل به کارگیری «اقدامات موجد اعتماد و امنیت»^۱ است تا اتخاذ اقدامات مداخله‌جویانه و قهری و این ویژگی یکی از نقاط قوت اتحادیه در این زمینه به حساب می‌آید که تقویت‌کننده صلح در مفهوم مثبت آن است. از سوی دیگر عضویت دوازده کشور امریکای جنوبی به عنوان اعضای مؤسس اتحادیه که برای اولین بار در قالب یک سازمان منطقه‌ای در امریکای لاتین به وقوع پیوسته است نشان‌دهنده تمایل این دوازده کشور به توسعه همکاری‌های منطقه‌ای است^۲ که حفظ صلح و امنیت در منطقه نیز یکی از نتایج این همکاری خواهد بود که مسلماً حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را به دنبال خواهد داشت. توجه به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای در سند مؤسس اتحادیه و اساسنامه شورای دفاعی امریکای جنوبی و فعالیت‌های مثبت اتحادیه در راستای جلوگیری از بروز مخاصمات و حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات کشورهای منطقه در مدت زمان کوتاهی که از تأسیس آن می‌گذرد، دال بر حرکت صحیح این سازمان در جاده پُر پیچ و خم حفظ صلح و امنیت

1. confidence and security-building measures (CSBMs)

منظور از «اقدامات موجد اعتماد و امنیت» آن دسته از اقداماتی است که بر اساس آنها این اطمینان حاصل می‌شود که قابلیت‌های نظامی به منظور اهداف سیاسی مورد استفاده قرار نمی‌گیرند و به عنوان ابزاری به منظور ارتقای روابط بین کشورها بر اساس همکاری، اطمینان و شفافیت متقابل به کار گرفته می‌شوند. این اقدامات در سال ۲۰۱۲ سهم قابل توجهی را در کاهش تنش‌ها و جلوگیری از تشدید حوادث در مناطق مختلفی از جهان دارا بوده‌اند. نک: <http://www.sipri.org/yearbook/2013/09> (last visited: 12 July, 2013)

۲. تا قبل از تأسیس اتحادیه ملل امریکای جنوبی، هیچ‌یک از ۱۲ کشور این منطقه پهناور در قالب یک سازمان منطقه‌ای گرد هم نیامده بودند و غالباً با توجه به گرایش‌های سیاسی به عضویت در یکی از بلوک‌های منطقه‌ای مبادرت می‌ورزیدند که نمونه بارز آن فعالیت موازی جامعه آند و پیمان مرکوسورند. از این‌رو اگرچه عضویت این ۱۲ کشور که برای اولین بار در قالب اتحادیه ملل امریکای جنوبی محقق شده است برای اتحادیه یک چالش به حساب می‌آید؛ ولی از سوی دیگر یک دستاورد مهم برای این سازمان منطقه‌ای است تا این کشورها به جای رقابت با یکدیگر از طریق همکاری به منافع مشترک خود دست پیدا کنند.

بین‌المللی و منطقه‌ای است و می‌توان از آن به عنوان نمونه‌ای موفق از سازوکارهای مندرج در فصل هشتم منشور ملل متحد یاد کرد. هر چند وجود چالش و اختلاف نظر در یک سازمان منطقه‌ای غیرقابل اجتناب است؛ اما به نظر می‌رسد اتحادیه ملل امریکای جنوبی به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد و پیش‌بینی سازوکارهای هوشمندانه در سند مؤسس خود در کنار همراهی دو کشور برزیل و آرژانتین، به عنوان دو کشوری که بیشترین حضور را در میان کشورهای منطقه به عنوان اعضای غیردائم شورای امنیت داشته و در عملیات حفظ صلح ملل متحد نیز شرکت کرده‌اند، زمینه‌های حضور پُر رنگ این سازمان را در راستای حفظ و ارتقای صلح و امنیت بین‌المللی و منطقه‌ای فراهم می‌سازد.

منابع فارسی

۱. بیگ‌زاده، ابراهیم. نگارشی بر تدوین و توسعه حقوق بین‌الملل. تهران: انجمن ایرانی مطالعات سازمان ملل متحد، ۱۳۹۱.
۲. کیهانلو، فاطمه. «مداخله بشردوستانه و سازمان‌های منطقه‌ای مشمول فصل هشتم منشور». سالنامه ایرانی حقوق بین‌الملل و حقوق تطبیقی اول (۱۳۸۴): ۳۱۷-۳۳۹.
۳. فن تیگروم، باربارا. امنیت انسانی و حقوق بین‌الملل. ترجمه اردشیر امیرارجمند و حمید قنبری. تهران: مجد، ۱۳۸۹.

منابع خارجی

1. Additional Protocol to the Constitutive Treaty of UNASUR on Commitment to Democracy of November 26, 2010.
2. Allen, Nick, "The Union of South American Nations, the OAS and suramerica", ILS Journal of International Law, 2010, vol.1, No.1.
3. Avezov, Xenia, "The New Geopolitics of Peace Operations: A Dialogue with Emerging Powers, South America Regional Dialogue", SIPRI Workshop Report, Brasília, November 2012.
4. De Wet, Erika, The Chapter VII Powers of the United Nations Security Council, Volume 3 in the series (Studies in International Law), Portland (Oregon), Hart Publishing, 2004.
5. Esteban Ochoa T., Andres, "The UN and the OAS: There is a choice to be made", 2009, available at: <http://www.coha.org/the-un-and->

- the-oas-there-is-a-choice-to-be-made/
Hettne, Björn and Soderbaum, Fredrik, The UN and Regional Organizations in Global Security: Competing or Complementary Logics?, *Global Governance*, 2006, no.12. 6.
6. K. Henrikson, Alan, The United Nations and Regional Organizations: “King-Links” of a “Global Chain”, *Duke Journal of Comparative & International Law*, 1996-1997, vol. 7: 35.
 7. Karina Fiezzoni, Silvia, “The Challenge of UNASUR Member Countries to Replace ICSID Arbitration:”, *Beijing Law Review*, 2011, no. 2.
 8. O. Wilcox, Francis, “Regionalism and the United Nations”, *International Organization*, 1965, vol.19, no. 3.
 9. Organization of American States charter, 1948.
 10. Pellet, Alain, “Union Européenne et Droit International”, En: *l’honneur de Patrick Daillier*, Paris: CEDIN, 2012.
 11. Sánchez, Alex, *The South American Defense Council, UNASUR, The Latin American Military And The Region’s Political Process*, 2008, Available at:
Shifter, Michael, “The Shifting Landscape of Latin American Regionalism”, *Current History: A Journal of Contemporary Affairs*, 2012, vol. 111, no. 742.
 12. Statute of UNASUR South American Defense Council, 2008.
 13. UN documents, General assembly resolution, Letter dated 6 May 2010 from the Chargé d’affaires a.i. of the Permanent Mission of Argentina to the United Nations addressed to the Secretary-General, A/64/781, 2010.
 14. UN Documents, Security Council resolution 1631 on cooperation between the UN and regional and subregional organizations in maintaining international peace and security, S/RES/1631, 2005.

منابع اینترنتی

- UNASUR Constitute treaty, 2008.
1. <http://www.laht.com/article.asp?CategoryId=12394&ArticleId=329400>
 2. <http://www.un.org/apps/news/printnewsAr.asp?nid=16263>

3. <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/newoperation.shtml>
4. <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/past.shtml>
5. <http://www.un.org/en/sc/members/elected.shtml>
6. <http://www.venezuelanalysis.com/news/6477>
7. <http://unasuroutlook.org/index.php/unasur-create-the-south-american-defense-college-to-train-military-members/>
8. <http://WWW.Coha.Org/The-South-American-Defense-Council-Unasur-The-Latin-American-Military-And-The-Region%E2%80%99s-Political-Process/>
9. ICJ, Case Concerning Ahmadou Sadio Diallo, (Republic of Guinea V. Democratic Republic of the Congo), Judgment of 30 November 2010.

The Role of the Union of South American Nations in the Maintenance of International and Regional Peace and Security

Alireza Ranjbar

Abstract:

The Chapter VIII of the United Nations Charter which is devoted exclusively to the regional arrangements is an essential factor in strengthening and expanding the role of regional organizations, especially in the maintenance of peace and security after the creation of the United Nations. In a way that one of the established and common principles of such organizations, as stipulated in the Article 1(1) of the Charter, is to help the United Nations in maintaining international peace and security which is interconnected with regional peace and security. Due to the capacity of regional organizations to maintain international and regional peace and security, which has been emphasized in the Article 52(3) of the Charter and Security Council's resolutions, studying the role which could be played by one of the newly created institutions in the Latin America, i.e. the Union of South American Nations, indicates that it has significant influence on the maintenance of international and regional peace and security. This Organization by highlighting confidence and security-building measures, instead of adopting an interventionist approach and coercive measures, seeks to strengthen the positive concept of peace.

Keywords:

Regional organizations, international and regional peace and security, regional agreements and institutions, Chapter VIII of the UN Charter, the Union of South American Nations, UNASUR.

Journal of LEGAL RESEARCH

VOL. XIV, No. 2

2015-2

- Independence or lack of independence mosque: Study on draft of “support of management, construction, equipping and renovation of mosques and prayer rooms in the country”
Babak Darvishi- Keyvan Sedaghati
- Indigenous and Local Communities under International Wildlife Protection Law
Janet Elizabeth Blake - Fatemeh Rezaipour
- A Comparative Analysis of Civil Liability of Caretaker over the Actions of Persons in Need of Care in the Iranian and English Law
Alireza Yazdanian - Elnaz Ghodsi
- Legitimacy of Amnesties in International Law
Mahin Sobhani
- ISIS’s International Crimes in the light of Criminal Justice
Armin Talaat
- Treaties over time in jurisprudence: Evaluation of the Judgment of the International Court of Justice in the Case Concerning the Dispute Regarding Navigational and Related Rights
Farzaneh Seifzadeh
- Criteria for Limiting Human Rights and Liberties
Yalda Khosravi
- The Role of the Union of South American Nations in the Maintenance of International and Regional Peace and Security
Alireza Ranjbar
- Name and trademark: the process of registration and related rights
Eisa Rajabi
- La victime en Espagne: acteur privilégié du procès pénal
Mohammad Ali Mahdavi Sabet - Ehsan Abbaszadeh

S. D. I. L.

The S.D. Institute of Law
Research & Study